

Atsakomybė

Atsakomybė – tai vaikui įskiepyta vertybių sistema: tai, kaip jis žiūri į gyvenimą ir aplinkinius žmones, tai, kaip jis suvokia savo laisvę, teises ir pareigas. Kai kurie vaikai nuo mažens pripratę daryti tai, ko iš jų prašoma, tačiau atėjus laikui priimti savarankišką sprendimą, jie sustoja kryžkelėje, ir negali apsispręsti, kuriuo keliu pasukti, nes jų gebėjimas spręsti ir rinktis pagal vertybes nėra pakankamai išugdytas. Atsakomybės jausmo neįmanoma primesti – jį reikia ugdyti, rodant tinkamą pavyzdį arba kitaip tariant, pavyzdžiais skiepijant vertybes. Atsakomybės ugdymas prasideda ne nuo vaiko, o nuo tėvų požiūrio ir nuostatų.

Kaip vaikai išmoksta atsakingo elgesio?

Yra trys pagrindiniai būdai, kaip vaikai to išmoksta.

Įgimtas „geras“ elgesys

Su šiais vaikais pedagogai paprastai turi mažai rūpesčių. Jiems nereikia

kelis kartus priminti to, ką jie turi padaryti.

„Nuostatos“ vaikai“

Šiems vaikams iš pradžių reikia suprasti, kodėl jie turi atlikti tam tikrus darbus. Kai jie supranta konkretaus veiksmo priežastis ir pasekmes, tuomet vykdo tai, ko iš jų prašo suaugusieji. Keičiant šių vaikų elgesį labai svarbu su jais kalbėti ir skiepyti arba keisti jų nuostatas. Šiems vaikams reikia suteikti įvairią informaciją, leisti pasižiūrėti į viską iš skirtingų požiūrio taškų, nurodyti logines pasekmes.

„Elgesio“ vaikai

Šių vaikų neveikia jokie paaiškinimai, įtikinėjimai, įrodinėjimai, kaltinimai ar pan. Jiems galima šimtą kartų aiškinti, kodėl reikia sutvarkyti kambarį arba atlikti namų darbus, bet jie vis tiek to nedarys. Nuostatas jie susidaro tik tuomet, kai tam tikras elgesys tampa jų įpročiu.

Atsakomybės juos galima išmokyti ne keičiant jų nuostatas, o leidžiant jiems patirti pasekmes. Tai ką daro tėvai, yra daug svarbiau nei tai, ką jie sako.

Rekomendacijos tėvams, globėjams dėl vaiko netinkamo elgesio

- Svarbu aptarti su vaiku sunkumų mokykloje dėl netinkamo elgesio priežastis ir išsiaiškinti vaiko požiūrį į tai.
- Kiekvieną dieną aptarkite su vaiku, kokia yra tvarka klasėje, mokykloje (pvz., 2-3 punktus) koks jo elgesys būtų pageidautinas.
- Kalbėdami apie elgesį, naudokite „jei-tai“ formuluotę, aptarkite galimas pasekmes.
- Pageidautina kiekvieną dieną įsivertinti elgesį mokykloje 0-1-2-3-4-5 skalėje (kur 0 – toks netinkamas elgesys, kad blogiau ir būti negali, o 5 – pats tinkamiausias pasaulyje) ir jei, pvz., vaikas savo elgesį įvertina mažiau nei 5 balais, galima klausti ko reikia, kad būtų bent vienu balu aukštesnis įvertinimas ir ką vaikas pats dėl to gali padaryti.

- Aptarkite su vaiku 2-3 gerus ir blogus dalykus, kurie nutiko mokykloje.
- Ieškokite kas labiausiai motyvuoja vaiką elgtis tinkamai, kas mokykloje patinka, kūrybiškai žiūrėkite į mokymąsi ir pasinaudokite kasdieninėmis situacijomis, kad pagerinti skaičiavimo, skaitymo, įgūdžius, pvz., vaikas savarankiškai už savo turimus pinigus kažką parduotuvėje perka; einant pasivaikščioti, ieškoma vienodų (laimingų) mašinos numerių arba tokių automobilių numerių, kurių skaitmenys didžiausi ar iš raidžių susidėlioja skiemenys, rašant sniege ir pan.)
- Kartu su visais šeimos nariais, jei neturite, sudarykite taisyklių sąrašą, į kurį būtų įtrauktas ir elgesys mokykloje (veiklų, pertraukų metu), namuose. Sąrašas turi būti rašytinis. Kasdien reikia pagal šį sąrašą įsivertinti vaiko elgesį (pvz., + ir -). Taisyklių neturi būti per daug, pvz., gali būti 5-10. Reikėtų

sudaryti aiškius susitarimus kaip ir į ką tie plusai bus iškeičiami, kokia jų vertė: pvz., galima pildyti savaitės ar kelių apdovanojimų lentelę su lipdukais, kuriais žymima, kada elgesys yra pasiektas. Įtraukite vaiką į jo/jos paties apdovanojimų lentelės kūrimą, kad lentelė atrodytų kitaip, neįprastai. Sudarinėdami apdovanojimų programą, atkreipkite dėmesį į pačiam vaikui įdomius dalykus. (Ši sistema reikalauja laiko ir kantrybės).

Naudota literatūra:

E. Černiauskaitė. Aktyvumo ir dėmesio, elgesio sutrikimų turinčių mokinių ugdymas. Metodinės rekomendacijos mokytojams ir tėvams.

Parengė:

Vyr. specialioji pedagogė

Vilma Bindzienė

Pasvalio „Riešuto“ mokykla

Kaip padėti mokiniams mokyti atsakingo elgesio

2023